

NA POČEST ARTURA ZÁVODSKÉHO

Profesor PhDr. Artur Závodský, DrSc., vedoucí katedry slovanských literatur, divadelní vědy a filmové vědy na filosofické fakultě University J. E. Purkyně, je literární vědec, který působí v oblasti literární historie, kritiky a teorie, a je současně i divadelní vědec, který se zabývá problematikou divadelní teorie, historií divadla a jako kritik sleduje po několik desetiletí divadelní život u nás.

Závodský se narodil jako syn hostinského dne 19. prosince 1912 v Martinově, kde prožil svoje dětská a jinošská léta. Obecnou školu vychodil v letech 1918–1923 a potom studoval na reálném gymnasiu v Hlučíně. Od mládí se vyznačoval neobyčejnou aktivitou a zájmem o kulturu. Velice mnoho četl, pokoušel se o verše, cvičil v Sokole, hrál ochotnické divadlo, byl horlivým návštěvníkem ostravského divadla a už jako septimán patřil k zakladatelům levicového měsíčníku Kampaň v Ostravě. Za studií na filosofické fakultě Karlovy university v Praze (1931–1936) poznal Závodský řadu vynikajících učitelů, mj. F. X. Šaldu, Václava Tilleho, Zdeňka Nejedlého, Jana Mukařovského. Intenzívně žil soudobým kulturním životem Prahy, zvláště pokrokové levé křídlo pražské inteligence ho již tehdy silně přitahovalo, a také politicky pracoval v komunistické studentské frakci – KOSTUFRA. Od počátku třicátých let začal otiskovat své první příspěvky v novinách. V r. 1936 nastoupil jako profesor na klasické gymnasium v Brně a po dvou letech na V. reálné gymnasium v Brně-Zabovřeskách. Odtud byl v r. 1939 přeložen na reálné gymnasium v Hranicích, kde působil až do r. 1950. Ve svém novém působišti se Artur Závodský zasloužil o rozmach kulturního života města, organizoval hudební středry, stál u kolébky Beskydského divadla, které provázel i jako kritik. V Hranicích byl r. 1944 zatčen gestapem pro komunistickou propagandu a sabotáž, když byl nasazen v továrně firmy Kunz. Prošel vězením v Přerově, v brněnských Kounicových kolejích a dostal se do koncentračního tábora ve Flossenbürgu, odkud prodělal pochod smrti do Dachau. Když překonal šťastně onemocnění skvrnitým tyfem, zesláblý, ale plný elánu a touhy po nové činnosti vrátil se do Hranic, kde se s nepokořeným optimismem vrhá do politické a světové práce, rediguje časopis Ruch, přispívá do řady novin a časopisů.

V r. 1950 habitoval se Závodský na filosofické fakultě UJEP pro obor dějin české literatury. V dubnu 1953 byl jmenován docentem, 1. února r. 1960 řádným universitním profesorem. V období 1957–1961 vykonával

funkci proděkana pro vědeckou činnost fakulty. V r. 1963 se stává vedoucím nově vytvořené katedry, která ve stopách tradic Franka Wollmana soustřeďuje obory slovanských literatur spolu s divadelní vědou a nově budovanou vědou filmovou. V témže roce získává také hodnost doktora filologických věd. Od této doby soustřeďuje se zájem Artura Závodského hlavně k divadelněvědné problematice.

Jako literární vědec vychází Artur Závodský od zkoumání literárních zjevů svého rodného kraje a rozšiřuje potom svůj zájem na celou oblast české literatury i literární teorie.

Petr Bezruč, Vojtěch Martínek a Karel Handzel je trojice autorů ostravského regionu, jimž patří pozornost Závodského. Dvě knihy, desítky článků a studií věnoval Závodský nejvýznamnějšímu básníku kraje Petru Bezručovi. V knížce *Petr Bezruč – cesta básnickovým životem a dílem* (1947) shrnul populární formou nejdůležitější poznatky o životě a tvorbě autora Slezských písní. V knize *Studie o Petru Bezručovi* (1947), která byla poctěna cenou ZNV, exp. v Ostravě, vydal souborně deset statí, z nichž některé mají pro bezručovské bádání základní význam. Závodský objevil pro českou literární historii inspirátorku Bezručových veršů Františku Tomkovou a ve zvláštním svazku vydal Bezručovy verše inspirované touto dívkou. Mnoho pozornosti věnoval Závodský Bezručovu vztahu k některým velkým zjevům české literatury, problematice geneze Bezručových básní i jejich umělecké výstavby.

O Vojtěchu Martínkovi napsal Závodský podnětnou knižní monografii *Nad prózou Vojtěcha Martínka* (1960). Knižka *Karel Handzel – spisovatel Ostravska* připomněla opomíjeného prozaika, autora Světélek v přítmi a sběratele hornického folklóru.

Literárněhistorický zájem Artura Závodského zahrnuje českou literaturu 19. a 20. století. Dokládají to studie o *F. L. Čelakovském, o Janu Nerudovi, o Zdeňku Nejedlém, o St. K. Neumannovi, o Jiřím Wolkrovi, o Bedřichu Václavkovi, o Vladislavu Vančurovi* a řadě dalších. Rozsáhlou publikaci věnoval prozaičce a dramatičce Gabriele Preissové. Detailně vysledoval její život, umělecký růst, vyzvedl význam jejích próz ze Slovácka a Korutan i dramata, která svou sociální kritičností probouvala realismus na naše jeviště a stala se Leoši Janáčkovi a J. B. Foerstrovi podkladem k operám.

Jako literární teoretik zabýval se Závodský problematikou navazování na kulturní dědictví v literárním procesu, problémy slovesných druhů, významem regionalismu apod. Důležité literárněvědné úvahy Závodského jsou provázány rozbory uměleckého mistrovství děl J. Nerudy, L. N. Tolstého, A. P. Čechova a řady dalších spisovatelů.

Časopisecky otiskl Artur Závodský také řadu dokumentů a korespondencí. Připomeňme korespondenci *P. Bezruče* a *V. Martínka*, vzájemnou korespondenci *J. Wolkra* a *K. Teiga*, *J. Uhra s Elgartem Sokolem*, herce *R. Myzeta s J. Wolkrem* a *Z. Wolkrovou*.

Divadlo přitahovalo zájem Závodského už od raných let. Začal jako divadelní ochotník, horlivý divák, posléze organizátor profesionálního souboru a jako divadelní kritik. Také při své literárněvědné činnosti si vybíral témata dotýkající se dramatu a mezních oblastí literatury a divadla (*Preissová, Tylovo navazování na Čelakovského*, objevné líčení zrodu Ma-

ryši, jejíž ukončení a zadání do ND v Praze datoval do r. 1890, apod.). Do oblasti divadelní vědy a u nás rodící se její podoby universitního oboru vstoupil Artur Závodský jako zralá osobnost s cílem vybudovat v Brně středisko, které by bylo naplněním předchozí tradice a usilování Václavkova a Wollmanova, ale i důstojným protějškem pražské a bratislavské teatrologie.

V divadelní vědě představil se Závodský jako cílevědomý systematik, který se podílel na vytváření základů pedagogického systému české teatrologie.

V oblasti teorie vypracovává společně se Zdeňkem Srnou první český pokus o systematický přehled divadelní vědy, *Úvod do divadelní vědy* (1964, druhé podstatně přepracované vydání r. 1972), předkládá první české příručky teorie dramatu *Drama a jeho výstavba* (1971) a *Drama jako struktura* (1971), kde prakticky rozebírá některá přední světová dramata. Tomu předcházela překlad (společně s M. Mikuláškem) sovětské učebnice, *Volkenštejnovy Teorie dramatu* v r. 1963. Závodský se zabývá v přednáškách i studiích teoretickou problematikou divadelní kritiky, herectví, otázkami režie, vztahem strukturalismu k divadlu aj.

V oblasti divadelní historie jsou to dějiny českého divadla, k nimž soustřeďuje Závodský svou pozornost. Objevně osvětlil historii *Socialistické scény*, monografickou studii věnoval průkopnické scénografii nár. umělce arch. *Jiřího Krohy*, rozsáhlá studie patří *Šaldovu dramatu Zástupové* a jejich osudu v českém kulturním životě. Na evropském fóru reprezentoval Závodský českou teatrologii při kongresech evropských historiků divadla ve Vídni a v Budapešti, kde proslovil a posléze uveřejnil studie o vztahu pokrokových českých a německých divadelníků v českých zemích závěrem třicátých let a o moderním českém divadle. Do této oblasti patří i systematické vedení diplomních a disertačních prací s tématy z historie českého a hlavně brněnského divadla.

Vedle teoretického zájmu o problematiku divadelní kritiky Závodský sám velice pečlivě sleduje v recenzích a kritikách divadelní život Brna i českého divadla v širších souvislostech.

Bohatá je Závodského pedagogická činnost na fakultě i veřejná přednášková činnost, a stejně tak rozsáhlá je jeho účast na organizaci vědeckého života.

Veliký respekt vzbuzuje redakční činnost Artura Závodského. Cílevědomost, houževnatost i nesmírná pracovitost, ekonomické hospodaření s časem a hlavně láska k vědeckému a pedagogickému poslání umožňují profesorovi Závodskému zvládnout kvantum práce, které je opravdu nad síly jednotlivce. Jen sama jeho redaktorská činnost by byla s to bohatě naplnit jeden lidský život. Výkonný redaktor Sborníku filosofické fakulty UJEP, literárněvědné rady, nekupí jen došlé příspěvky, ale skutečně tvořivým způsobem vede spolupracovníky ke kvalitní práci, věcně i po stránce výrazu a stylu k pregnantním vědeckým studiím a článkům. Ojedinelý sborník divadelněvědné problematiky *Otázky divadla a filmu* (*Theatralia et cinematographica*), jehož tři první svazky (1970, 1971, 1973) byly s uznáním přijaty nejen u nás, ale i v zahraničí, je jeho organizátorskou a tvůrčí dílnou, kterou kolem sebe v Brně vytvořil.

Vedle toho píše Závodský skripta, rediguje mnoho příležitostných sborníků, edice pramenných studií Státního divadla v Brně, překládá atd.

Artur Závodský je ve svých šedesáti letech na vrcholu tvůrčích sil; je to rozložitá, košatá osobnost, která dozrála v tvůrčím i lidském smyslu. V příznivých okolnostech můžeme očekávat ještě další bohaté výsledky jeho pracovního úsilí.